СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

РІК LI. Ч. 217. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 6. листопаду 1943. No. 217. Jersey City, N. J., Saturday, November 6, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 THREE CENTS in the United States of America.
ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS elsewhere.

Гувер надіється закінчення війни на весну 1944

ВАШИНҐТОН. — Бувший президент Герберт Гувер явився перед сенатською комісією для допомоги голодуючим краям Европи і подав думку, щоб уже тепер поробили старання для пересилки американських харчів до країв під німецькою окупацією, але під охороною невтральних держав. Він теж висловив погляд, що найблища зима в Европі буде страшна для голодних людей. Згадуючи про війну, він мимохіть зазначив, що з покінченням війни в наступному році відносини поправляться. Та коли його запитали, яка його думка про кінець війни, він зясував свій погляд тончіше і сказав: „Надіюся, що це буде остання зима війни в Европі, одначе ми мусимо бути приготовані витримати цілий 1944 р. без огляду на чуда, які в міжчасі можуть появитися".

АМЕРИКАНСЬКИЙ АМБАСАДОР У РОСІЇ ОБІЩЮЄ ПОМІЧ РОСІЇ.

Аверел Гаримен, новий американський амбасадор до совєтського союзу, подав у Москві публичну заяву, що американська амбасада працює тепер над плянами як найбільшої допомоги совєтському союзови з боку Америки при відбудові знищених околиць.

ТУРЕЧЧИНА ПО БОЦІ АЛІАНТІВ?

Розмови брітійського секретаря заграничних справ Ідена з турецьким міністром заграничних справ Нуманом Менеменцьоглу, що відбулися в Каїро, викликали ріжні чутки. Говорять між іншим про можливість приступлення Туреччини до війни по боці Обєднаних Держав. На всякий випадок Туреччина віддасть Аліянтам до вжитку преважні повітряні бази.

ВТРАТИ АМЕРИКИ НА СЕРЕДЗЕМНОМУ МОРЮ.

ВАШИНҐТОН. — Втрати Аліянтів у боях довкруги Середземного моря перевищили цифру 100,000 людей у вбитих, загублених і ранених. Держави Осі стратили там в тому самому часі 600,000 людей. Американські втрати такі: Вбитих 5,589, ранених 17,621, загублених 7,965 — разом 31,126 осіб. Зпоміж загублених більша частина попала в неволю. Ці цифри подав секретар війни Генрі Л. Стимсон на пресовій конференції.

КИТАЙ КАЖЕ, ЩО ЯПОНЦІ ВЖИВАЮТЬ ҐАЗІВ.

Китайська головна команда виступила з офіціяльним обвинуваченням японців за вживання отрийних ґазів у війні. Мовляв, ужито їх у боях на північному березі озера Тунґтінґ. Каже заява, що це вже семий випадок уживання ґазів японцями проти китайців.

„ЗАКОННІ ПРЕДСТАВНИКИ".

З „торжественного всенародного віча", що відбулося в Філядельфії 10. жовтня, вислано Голови, котрого називається міністром заграничних справ, резолюцію, у котрій говориться:

„Ми, американські громадяни російського й карпато-російського походження Злучених Держав... законні представники своїх братів в Европі, поневолених Гітлерівською Німеччиною... щиро переконані, що згідно з Атлянтійським Чартером наші браття, що живуть на землях старинної й історичної RUSSIA RUBRA (Червоної Руси), на захід від демаркаційної лінії, встановлено актом, підписаним у Москві 28. вересня 1939 року совєтським Союзом і Німеччиною, дістануть право означати своє політичне становище вільним плебісцитом на територіях холмської, лемківської, пряшівської й підкарпатської Руси".

Що плебісцит мав би бути на основі Атлянтійського Чартеру, це видно. Що демаркаційну лінію проведено на основі якогось акту в Москві між совєтським і німецьким урядом, це теж видно. Та не видно, на основі котрого то закону вічевики на „торжественнім всенароднім вічу в Філядельфії" дня 10. жовтня стали законними представниками своїх братів в Европі, поневолених Гітлерівською Німеччиною.

НЕ ЗОВСІМ ПРИХИЛЬНО.

У російській резолюції на тім вічу сказано, що патріярх Сергій закликав „русский православний народ" станути в обороні границь совєтського союзу, і „не дивився на те, що совєтський уряд не зовсім приязно відносився до релігії й духовенства".

Тепер уже знаємо: Римський царський уряд, що казав апостолови Павлови зрубати голову, а апостола Петра прибити на хрест коміть головою, видно був не зовсім приязний до християнства.

ЧИ СПРАВДІ Є В РОСІЇ СВОБОДА РЕЛІҐІЇ?

На таку тему виголосив в клюбі Горизонт у Ню Йорку лекцію проф. Тімашев. Референт перейшов початкові часи знаного безбожництва в Совєтах, а довше зас ановився ад часами передвоєнними. Він виказав, що найстрашніші переслідування церкви й релігійного життя в Совєтах були в роках 1936-1937, коли то віруючих людей совєтська влада ставила перед суд або й без суду винищувала ніби за шпигунство в користь німців. Одначе вже в 1938 р. совєтська влада наказала союзови безбожників скликати нараду до Академії Наук, щоб установити нові засади про відношення до церкви та релігії. Тоді вирішено, що відношення до цих справ повинно бути не неґативне, а позитивне, хоч ще дальше вважалося їх за буржуазну видумку.

Цілковита зміна зайшла з вибухом війни. Церква поставилася прихильно до змагань уряду, бо це була війна за освободження рідної землі. Отже уряд не перешкаджав, як виряжали вояків церковні процесії і благословили їх до боротьби проти ворога. Дійшло навіть до цього, що колхози помагали вірним втримувати ті храми, які ще залишилися із часів яркого безбожництва. Цілковиту свободу релігії признано на Великдень 1942 р. і заборонено безбожницьким орґанізаціям висмівати релігійні практики та богослужения.

В осені 1942 р. взяла вже большевицька влада митрополита Николая до комісії для прослідження німецьких звірств, поповнених на цивільному населенню при відступі, а це постепенно довело до віднови патріярхату в Москві. Тепер православна церква має навіть державну поміч, каже Тімашев, має свободу проповіди в самих храмах, але лише в часі богослужения. Та, не зважаючи на те все, Тімашев того переконання, що положення православної церкви під большевиками непевне, бо вони в засаді дальше безбожники. Треба ще багато часу, щоби переконатися, чи свобода релігії втримається. Тімашев вірить, що відносини на будуче складуться так, що церква в Росії буде відлучена від держави, а це дасть нагоду до релігійного відродження.

Американці затопили японцям кружляк і 4 нищителі

У бою коло американських позицій на острові Бавґейнвилу американські воєнні кораблі затопили один японський кружляк і 4 нищителі. Ворог уже признав утрату кружляка й двох нищителів.

Кромі знищених кораблів американці поцілили в тому бою теж 4 інші кораблі. Бій тривав понад дві години. Він почався ворожою спробою висадити війська на острів.

АЛІЯНТИ ЗАХОПИЛИ „ЗАВІСУ" ВОРОЖОЇ ЛІНІЇ В ІТАЛІЇ.

Звеличувана німецькою пропаґандою як непереломна лінія в Італії вже починає тріскати, коли восьма армія ґенерала Монтґомері захопила навіть Ісернію, найважніший пункт на цьому фронті. Ці війська посунулися за останніх 36 годин на 10 миль наперед.

Тимчасом американські війська під ген. Кларком посунулися на 8 миль наперед та підійшли на 4 милі до ріки Ґарільяно.

БРИТІЙСЬКІ БОМБОВИКИ РУЇНУЮТЬ ДІСЕЛЬДОРФ.

Аліянтські повітряні рейди проти Німеччини дійшли до нового вершка в четвер уночі, коли надзвичайно велика сила британських бомбовиків скинула на Дісельдорф за 27 хвилин понад 2,000 тон бомб.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ОЧИЩУЄ З НІМЦІВ ЛІВОБЕРЕЖЖЯ.

Аж кілька комунікатів за один день видано в Москві про перемоги червоної армії над німцями. Один з них каже, що весь східний беріг Дніпра, від гирла ріки аж до зливу Сожа з Дніпром, 100 миль понад Києвом, очищений з німців.

Той самий комунікат подає німецькі втрати на російському фронті від 5. липня на 2,700,000 вояків. Червона армія розбила 144 дивізії, вбила 900,000 німців та взяла 98,000 бранців. Вона посунулася наперед 187—279 миль, забрала 38,000 місцевостей, у тому числі 162 міста. Німці утратили 10,189 літаків, 17,700 повзів і 19,800 гармат.

Відступаючих з України німців переслідують козаки під командою ґенерала Кириченка.

ЧУТКИ ПРО ФІНЛЯНДСЬКІ МИРОВІ ЗАХОДИ.

Шведський часопис „Соціял Демократен" подає, що фінський уряд уже вислав до Москви представника, котрий має добиватися мира з совєтським союзом.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Наука на часі.

Коли департамент стейту опублікував оноді офіціяльні протоколи з паризької мирової конференції в Парижі в 1919 - році, він певно був переконаний, що така публікація буде для громадян повчаючою лекцією міжнародної політики. І справді, опубліковані протоколи мають таких лекцій багато.

Найзамітнішу лекцію має та частина протоколів, що відноситься до переговорів мирової конференції в справі трьох ґруп островів на Тихому океані, а саме островів Маршала, Ґилберта й Кароліни. Ці острови належали до першої світової війни до Німеччини. Підчас війни захопила їх Японія як одна з аліянтських держав. Коли почалася паризька конференція, Японія була в посіданню цих островів. На мировій конференції японський представник домагався безумовного віддання островів Японії навсе; мовляв, Японія й пішла до війни по боці Аліянтів передусім на те, аби дістати ті острови. Президент Вилсон, американський делеґат, відразу виступив проти домагання; мовляв, по всьому світі йде рух проти анексії. Він радив віддати острови під заряд Ліґи Націй. Остаточно справу полагоджено нібито компромісом: острови полишено в японських руках, але як мандат, а мандати, по думці паризької конференції, мали би мати на цілі підготовати населення відсталих країв до повної суверенности в майбутньому. Справа повернулася інакше: Японія управляла островом так, аби їх ніколи нікому не віддати. Вона народу до самоуправи не підготовляла. Острови закрила для чужинців,і на них тайно виставила укріплення, з котрих підчас теперішньої світової війни робила свій ноторичний наскок на Перл Гарбор.

Лекція цих „мандатових островів" має властиво багато лекцій. Тут є й лекції про вартість мандатів. Тут є й лекція про вартість японських обіцянок. Тут є й лекція про вартість компромісових полагоджень. Та найцікавіша це відай наука, що й така потуга першої кляси, як Злучені Держави, не все може перевести свою волю. Коли проти їх волі поставила свою волю Японія, тоді Америка могла добути бажане хіба рішаючися вибивати посідача силою, себто війною. Цю лекцію з історії Злучених Держав можуть собі тепер прочитати з пожитком менші держави.

Чорна година для Німеччини.

Ще не засохло чорнило на підписах під документами московської деклярації, а вже на всіх просто воєнних театрах можна відчути оживлення живчика аліянтської боєвої енергії.

Як тільки піднялася мрака над Британією, зараз звідти вилетіла в напрямі Німеччини найбільша американська повітряна армада, яка колинебудь вилітала, та повезла важкі удари німецьким портам, залізницям, фабрикам у самій Німеччині й по окупованих нею країнах.

На другому боці земної півкулі чотириста американських бомбовиків бє по японських воєнних і торговельних кораблях, що їх японці сконцентрували коло Рабавла для акції проти американських військ на Бавґейнвили.

Рівночасно з тими маркантними подвигами приспішується аліянтський наступ в Італії та російський наступ в Україні.

Просто на всіх воєнних театрах слідно новий дух. Проявом його є зрештою нове наставлення совєтської преси, що вже говорить з признанням про аліянтську кампанію в Італії та аліянтські налети на Европу. Тому слушність мав американський урядник, котрий сказав, що московська конференція варта Аліянтам стільки, що вигра великої битви.

ЦИВІЛЬНЕ НІМЕЦЬКЕ НАСЕЛЕННЯ ВТІКАЄ ДО ПОЛЬЩІ.

СТОКГОЛЬМ, Швеція, (ОНА). — Наслідком аліянтських повітряних рейдів німецьке цивільне населення втікає до Польщі. Аліянтські летуни страшно знищили промислові осередки великих міст і міліони населення опинилося без даху над головою. Зогляду на те, що надходить зима і нема часу будувати нових помешкань, німці висилають своїх бездомних людей до Чехословаччини і Польщі.

Німецька влада в Польщі видала приказ, що поляки мусять опускати свої помешкання і вибиратися де хто може. Міщани повинні вибиратися на села, а їх помешкання будуть віддані до розпорядимости німецьких воєнних біженців.

Найбільше число німецького цивільного населення виїздить до Варшави, Кракова, Лодзі і в Галичину. Виїздить найбільше жінок, старців і дітей. Вони одержують на дорогу харчі й інструкції, як мають в Польщі заховуватись.

ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ ГИНУТЬ У БОЯХ

ЙОСИФ ТОМАШОВСЬКИЙ.

Дня 25. жовтня родичі Йосифа Томашовського, члена від. 61. У. Н. С. у Латроб, Па., одержали телеґраму, що їх син убитий в Африці. Покійний мав літ 22. Був членом У. Н. Союза від дитинства; в 1939 році перейшов до старших членів і почав інтересуватися відділовими справами. У 1940 р. був вибраний рекордовим секретарем відділу. Коли вороги напали на нашу державу, він уважав своїм обовязком її боронити і в 1941 р. вступив добровільно до повітряної фльоти. Він добився ступня першого лютенанта. Брав участь в різних рейдах на ворожі позиції і був декорований різними медалями. Був улюблений своїми приятелями і старшинами.

У ньому родичі утратили улюбленого сина, браття і сестри утратили брата-героя, а відділ доброго члена, на котрого мав велику надію, що буде добрим працівником у відділі, як поверне. В. Й. П.

А. Скубяк, секр.

МИХАЙЛО ЯВОРСЬКИЙ.

Мати рядовика першої кляси американської армії Михайла Яворського, члена 121 відділу У. Н. Союзу в Ром, Ню Йорк, одержала з департаменту війни телеґраму, що її син Михайло Яворський був убитий на поли бою в Африці дня 4. серпня.

Михайло Яворський родився в Вденрік, Па., 27 літ тому. В році 1919 приїхав з родичами до Ром, де вони поселилися на фармі. Покійний помагав що міг своїм родичам при господарці, аж до року 1940. Від того часу уже працював у фабриках міди й мосяжу, аж до часу покликання до війська в травні 1942 року. Військовий вишкіл переходив у Кемп Джордж Мід, Мд. В лютім 1943 поїхав до Африки, де в серпні віддав життя на полі бою за волю свого краю.

Покійний був членом від. 121. від року 1936. Був теж членом інших орґанізацій і належав до укр. прав. церкви. Полишив матір, дві сестри і чотирьох братів, з котрих один є також при війську.

О. Ґадз, секр.

(Фотоґрафія бл. п. Михайла Яворського в анґлійській частині).